

ÓZBEKISTON RESPUBLİKASI OLİY TALİM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

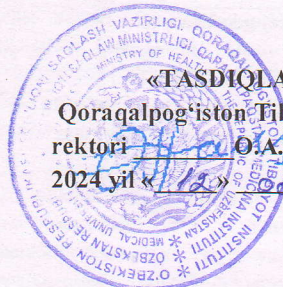
ÓZBEKISTON RESPUBLİKASI SOĞLIQNI SAQLASH
VAZIRLIGI

QORAQALPOĞISTON TIBBIYOT INSTITUTI

Róyxatga olindi:

№ BD-24/7-7/1.21

2024 yil « 12 » 08

«TASDIQLAYMAN»

Qoraqalpog'iston Tibbiyot Instituti
rektori O.A. Ataniyazova

2024 yil « 12 » 08

TIBBIY GENETIKA
MODUL DASTURI

Talim soh'asi: 900000 - «Soğliqni saqlash va ijtimoiy táminoti»
Talim soh'asi: 910000 - «Soğliqni saqlash»
Talim yonalishi: 60910200 « Davolash ishi »

Nukus – 2024

Fan/modul kodi	Quv yili 2024-2025	Semestr 5	Kreditlar 2	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili Qoraqalpog' O'zbek /Rus		Xatfadagi dars soatlari	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Tibbiy genetika	30		30	60

1. Óquv modulining dolzarbligi va oliy ta'limdagi órni

Modul dasturi Ózbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari va bakalavriat ta'lim yónalishi matak talabalariga asoslangan h'olda tuzilgan. Ushbu dastur asosida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni óqitish jarayonida qóllagan h'olda, talabani nazariy ma'lumotidan boshlanib, amaliy konikmatlarni fanionlarda bajarishga órgatib, o'ttirilgan konikmatlarni zamonaviy tibbiy texnologiyalar orqali klinik amaliyot bilan uyg'unlashtirgan h'olda qóllashga imkon yaratadi.

Tibbiy genetika moduli tibbiyot oliygoh'lari davolash, professional ta'lim yónalishining 3 kurs talabari uchun modul dasturi sifatida qabul qilingan. Bu modulda nasliy va tug'ma kasalliklarning etiologiyasi, patogenez, asosiy klinik belgilari, tashxislash va qiyosiy taqqoslash turlari, profilaktika va reabilitatsiya choralarini belgilash keng yoritilgan bólib, u umumiy amaliyot shifokorining doimiy faoliyatida odam organizmida uchraydigan tug'ma va nasliy kasalliklarni aniqlash va dispanser nazoratida kuzatish zarurligini takidlaydi.

Zamonaviy genetika morfologik, fiziologik va biokimyoviy jih'adanzamonaviy tibbiyotning nazariy poydevori h'isoblanadi. Irsiyatlilik'ayotining h'amma yónalishlarida namoyon bóladir. Irsiyat ózgaruvchanlikh'odisalarisiz er yuzida evolyutsiya bólmaydi. Odam genetikasining asosiy maqsadi odam organizmini irsiyat va ózgaruvchanligini h'ar xil bosqichlarda, yani molekulyar, populyatsion, xójayva va organizm darajasida órganishdir. Odam genetikasi faqat teoretik darajada rivojlanib qóymasdan, shuningdek, klinik modul sifatida h'am rivojlanmoqda. Teoretik genetika bilan birqatorida klinik genetika h'am h'ar xil yónalishlarda keng rivojlanibomqda: odam genomini órganish, tsitogenetika, molekulyar va biokimyoviy genetika, immunogenetika, populyatsion va klinik genetika. Modul dasturi "Anatomiya", "Gistologiya", "Fiziologiya" "Patologik fiziologiya" modulidan ózlashtirilgan bilimlarga asoslanadi.

2. Óquv modulining maqsadi va vazifalari

2.1. Modulning maqsadi – talabalarga irsiy kasalliklarni bilimlarning nazariy asoslarini, modulning amaliy konikmatlari bóyicha asosiy tushunchalari va ularni órganish h'amda ularni amaliyotda tatbiq etish konikmasini h'osil qilishning nazariy va amaliy tomonlarini órganishga yónaltirilgan, ózlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr: «So'g'lom avlod», «Ona va bola» Davlat dasturining asosiy yónalishlari; turli yoshdagi bolalarning jismoniy va psixomotor rivojlanish normativlari; bolalarda uchraydigan nasliy va tug'ma kasalliklar etiologiyasi, ularning kelib chiqishi, ijtimoiy, iqlim va ekologik faktorlarning tasiri, irsiy kasalliklar profilaktikasi, tashxisi, differentsial tashxisi, umumiy terapiyasi, reabilitatsiya usullarining nazariy va amaliy asoslarini órgatishdan iborat, shuningdek, talabalarda turli yoshdagi irsiyat qonuniyatlarini órganish, irsiyat asoslarini ilmiy-metodologik shakllantirish, irsiyat h'aqida tóliq tasavvurga ega bolish, talabalarni teoretik genetika bilan tanishtirish, irsiy kasalliklar ularning profilaktikasi va erta diagnostikasini órganish h'amda kasalliklarning zamonaviy davolash usullariga kórsatma va qarshi kórsatmalarni bilishdan iborat.

2.2. Modulning vazifalari:

- "So'g'lom avlod", "Ona va bola" va boshqa ijtimoiy soh'ani

rivojlanirish bo'yicha davlat dasturlarining asosiy yonalishlari bilish;

- o'rganilayotgan kasallik mazmunini, etiologiyasini, patogenezi, tasnifi, klinik ko'rinishlarini, asoratlarni, mezonlarni aniqlash;
- tekshirish usullar rejasini belgilash va UASH takkikasini shakllantirish;
- qiyosiy taqqoslash o'tkazish va klinik tashxisni qo'yish;
- bemorlarni reabilitatsiya va dispanserizatsiya o'tkazish bo'yicha bilimni shakllantirish.

2.3. *Modul bo'yicha talabdalarning bilim, konikma va malakalariga qo'yiladigan talablar: Modul yakunida Talaba:*

- nasliy va tugma kasalliklar h'aqida zamonaviy tushunchalarga ega bolishi;
- nasliy patologiyaning tasnifi, kechishini klinik xususiyatlari,
- etiopatogenezi, klinik diagnostika umum tamoyillari va profilaktika choratalari.
- umumiy belgilarini bila olish, bemor fenotipik tah'ilini tasvirlaganda to'g'ri atamalarni ishlata olish;
- antropometriya o'tkazish;
- metafaza plastinkalarini tah'il qilish;
- nasliy kasalliklar diagnostika uchun klinik geneologik, tsitogenetik va boshqa usul ah'iniyati;
- nasliy kasalliklarini aniqlash, davolash va dispanser nazoratiga olish to'g'risida tasavvurlarga ega bolishi kerak.
- prenatal diagnostika masala va usullari, ularga ko'samalar va bolishi mumkin bolgan xato va asoratlari xakida tasavvurga ega bulishi kerak;
- bemorlar va ularning yaqinlaridan anamnez y'iga olish;
- azo va sistemalarni ko'rkdan o'tkazishni;
- fenotipik kartani toldirishni bilishi va ulardan foydalana olishi;
- sinvollarni ishlantib, shajara tuzishni bilish;
- klinik, laborator tekshirish rejalarini tuzishni;
- klinik tashxisni asoslash;
- profilaktika rejalarini ishlab chiqish ni bilishi va ulardan foydalana olishi;
- proband va uning ota-onasidan anamnestik malumotlarni y'ig'ish geneologik shajara tuzish va uning tah'ilini.
- kasalliklarning nasllanish shakllari va variantlarini aniqlash.
- fenotipik tugma morfogenetik variantlarni tashih' ishlash.
- fenotipning tasvirlashdagi qollaniladigan terminlarning qolash kema - ketligi kabi malakalariga (shu jumladan klinik amaliy konikmalariga) ega bolishi kerak.

Asosiy qism

3.1. *Modulladagi muraza mashg'ulotlari mavzulari va mazmuni, tashkil bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:*

- 1-mavzu. Tibbiy genetika moduli mazmun va moxiyati, maqsadi, vazifalari, ah'iniyati. Tibbiy genetikani asosiy rivojlanish bosqichlari, tarixi. Irsiy kasalliklar klassifikatsiyasi. Tibbiy genetikaning o'rganish usullari.
- 2-mavzu. Irsiy kasallik (Genom, xromosoma, gen va irsiy moyilik kasallik)lar etiologiyasi, patogenezi, klinikasi, diagnostikasi va davolash mezonlari.
- 3-mavzu. Irsiy kasalliklar profilaktikasi. Tibbiy-genetik maslahat. Prenatal diagnostika.

3.2. *Modul amaliy mashg'ulotlarining mavzulari, tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:*

Modul bo'yicha mashg'ulotlar 50% nazariy (muraza va amaliy mashg'ulot) va 50% amaliy qism (oquv klinikta mahiyot) dan iborat bolgan holda o'tkaziladi. Amaliy mashg'ulotning nazariy va amaliy qismini o'zaro bog'liq holda o'tkaziladi.

3.2.1. *Amaliy mashg'ulotlarning mavzulari ro'yhati:*

- 1-mavzu. I.UASH faoliyatida tibbiy genetika moduli omi va axamiyati. Irsiy kasalliklarni tekshirish usullari (klini -geneologik, tsitogenetik, egizaklar va boshqalar). Irsiy kasalliklar klassifikatsiyasi. Tibbiy genetik maslahat at.
- 2-mavzu. Xromosomal kasalliklar. Xromosomal soni va strukturasi o'zgarishlari. Prenatal tashih' ishlash.
- 3-mavzu. Insonda genlar tuzilishi va vazifalari. Monogen kasalliklar. Aminokislotalar almashinuvi buzilishi bilan kechuvi kasalliklar (FKU, tirozinoz, tsistinoz, gomotsistinuriya, alkaloponuriya.) Uglevodlar almashinuvi buzilishi bilan kechuvi kasalliklar (galaktosemiya, fruktozemiya, glikogenozlar).
- 4-mavzu. Yo'g'lar almashinuvining buzilishi bilan kechuvi kasalliklar. Gen kasalliklar. Mukovistsidoz. Tugma gipofireoz. Marfan sindromi. Gen kasalliklarini davolash. Farnakogenetika.
- 5-mavzu. Neyrodegenerativ kasalliklar (Altsaymer, Parkinson kasalliklari, Gentington xoreyasi) Etiologiyasi, patogenezi, klinika, diagnostika, differentsial diagnostikasi. Nerv mushak distrofiyalari Miopatiyalari (Dyushen, Erba Rola, Landuzi Djerna, Bekker)
- 6-mavzu. Multifaktorial kasalliklar. Etiologiya, patogenezi, differentsial diagnostikasi.

3.2.2. *Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:*

- Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jih' ozlangan
- auditoriyada bir akademik gunu'h' ga bir o'qituvchi tomonidan o'tkaziladi.
- Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilindi:
- Amaliy mashg'ulotlarni maqsadini aniq belgilab olish;
- O'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlariga talabalar qiziqish uy'gotish;
- Talabada natijani mustaqil ravishda qo'lga kiritish imkoniyatini taminlash;
- Talabani nazariy-metodiy jih' atdan tayyorlash va jih' k

3.4. Modulni o'qitish davomida egallandirilgan amaliy konikmalar kompetensiyalar:

Modul davomida talabalar tibbiy genetikada davolash rejasini tuzish, reabilitatsiya chora tadbirlarini o'tkaza olish, dispanserizatsiya va profilaktika guruhlariga ajratish, profilaktik emlash rejasini tuzish, og'ir bemorlarni saralash va shoshilinch yordam ko'rsata olish konikmalariga ega bo'lishi kerak.

Modul davomida egallandirilgan amaliy konikmalar ro'yxati:

1. Proband va uning ota-onasidan anamnesitik ma'lumotlarni yig'ish
2. Geneologik shajara tuzish va uning tahlili
3. Kasalliklarning nasllanish shakllari va variantlarini aniqlash
4. Fenotipik tug'ma morfogenetik variantlarini tashih qilish
5. Fenotipning tasvirlashdagi qo'llaniladigan terminlarning qo'llash kema - ketiligi
6. MKG(molekulyar genetik) va prenatal tashxislashda etik va deontologik savollarini bah olish

Modul davomida egallandirilgan kompetensiyalar (nomi, kodli) ro'yxati:

UK 1¹ Abstrakti fikr yuritish, xodisalarni tahlil va sintez qilish qobiliyatiga ega bo'lish.

UK 2. Dunyoqarashni shakllantirish uchun falsafiy bilimlarning asoslaridan foydalanish qobiliyati;

UK 3. Nostandart vaziyatlarda h'arakat qilish qobiliyati, qabul qilingan qarorlar uchun ijtimoiy va ah'loqiy javobgarlikni olishga tayyorlik;

UK 4. O'z-o'zini rivojlantirishga, anglashga, o'qishga, ijodiy saloh'iyatdan foydalanishga taykompeyorlik;

UK 5. Favquloddaqi vaziyatlarda birinchi tibbiy yordam texnikasini, h'imoya usullarini qo'llashga tayyorlik;

UKK 1². Kasbiy faoliyatning standart vazifalarini axborot, bibliografik manbalar, biotibbiyot terminologiyasi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va axborot xavfsizligining asosiy talablarini h'isobga olgan h'olda h'al qilishga tayyorlik;

UKK 2. Profesional faoliyatdagi muammolarni h'al qilish uchun o'g'zaki va yozma ravishda rus va xorijiy tillarda mulogot qilishga tayyorlik;

UKK 3. Tibbiy xujjatlarni yuritishga tayyorgarlik;

UKK 4. Kasbiy muammolarni h'al qilishda dori vositalarini va ularning kombinatsiyalarini tibbiy masqadlarda ishlatishga tayyorlik;

UKK 5. Bemorlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatishni tashkil etish va dastlabki tibbiy sanitar yordam ko'rsatishni taminlashga tayyorlik;

UKK 6. Tibbiy yordam ko'rsatishda k'ozda tutilgan tibbiy asboblardan foydalanishga tayyorlik.

1¹ UK - umumiy kompetensiya

2² UKK - umumiy kasbiy kompetensiya

Modul davomida o'quv (klinik) amaliyotni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

tavsiyalar:

Talabalarining "Tibbiy genetika" moduli bo'yicha klinik amaliyoti talim jarayonining 50%ini tashkil qiladi va amaliy mashg'ulotlar "Asab kasalliklari" bo'limida va maslahat poliklinikasi nevrolog xonasida o'tkaziladi.

Amaliy mashg'ulotda amaliy konikmalarga o'rgatish jarayoni batafsil rejalashtiriladi va bir necha bosqichni o'z ichiga oladi:

1. Birinchi bosqich – mashg'ulotning maqsadi va vazifalaridan keib chiqqan h'olda o'rganilayotgan amaliy konikmani o'rganish motivatsion asosi aniqlanadi, uning nazariy jih'atlari muh'okama qilinadi. Amaliy konikmalarni amalga oshirish uchun kerakli asbob-anjomlar ishlash mexanizmi, ishlatish qoidalarini bilan talablar tanishtiriladi.

2. Ikkinchi bosqich – amaliy konikmani namoyish qilib berish va kop marta mashq qilish. Bu bosqichni amalga oshirish uchun amaliy konikmalarni qadamma qadam algoritmi pedagog tomonidan va videofilmlar orqali namoish etiladi, algoritim asosida bosqichma bosqich to'g'ri bajarishga aloh'ida e'tibor qaratiladi.

Ikkinchi bosqichni amalga oshirish uchun kafedra tomonidan ishlab chiqqigan amaliy konikmalar qadamma qadam algoritmi va videofilmi, o'quv-uslubiy qo'llanmasi, bajarish sxemasi yoki texnikasi va h'k., bah o'lash mezonlari ishlab chiqqigan bo'lishi lozim. Bu bosqichda pedagog nazorat qiladi va kerak bo'lganda talabalar ishdagi xatoiklarni to'g'irlaydi. Bu jarayonda talaba h'arakatlari videotasvirlarga olinib o'ziga namoyish etilishi, tanqidiy muh'okama qilinishi mumkin. Talaba, uning xatosi nimada ekanligini, o'qituvchiga va boshqa talabalarla tushuntirib beradi va so'ngra muolajani takrorlaydi. Interfaoliik shunda namoyon bo'ladi, bunda boshqa talabalar ekspert sifatida chiqishda va o'qitilayotgan talabaning amaliy konikmani to'g'ri o'zlashtirganligini bah olishda ishtirok etadilar. Amaliy konikma afonalarizmi darajasigacha ekazilishi maqsadga muvofiq.

3. Uchinchi bosqich - o'rganilgan bilim va amaliy konikmani bemorda qo'llash. Bu bosqichda talaba o'zlashtirilgan bilim va amaliy konikmani turli xil klinik xolatlarda (shu jumladan shoshilinch h'olatlarda) qo'llashga, olingan natijalarni tahlil qilishga va shu ma'lumotlar asosida h'arakat taktikasini belgilashga pedagog nazoratida o'rgatiladi.

Uchinchi bosqichni amalga oshirish uchun kafedra tomonidan ishlab chiqqigan o'quv, uslubiy qo'llanmalar, fotosuratlar, vaziyatli masalalar va testlar toplami, keystar, klinik protokollar, digenostika va davolash standartlari, o'rgatuvchi kasallik tahlilari va ambulator kartalar va x.q. ishlatilishi lozim. Interfaoliik shunda namoyon bo'ladi, bunda boshqa talabalar nafaqat ekspert sifatida chiqishda va o'qitilayotgan talabaning amaliy konikmani to'g'ri o'zlashtirganligini bah olishda balki komandashlashda ishtirok etadilar.

4. To'rtinchi bosqich – h'ulosalar. Bu bosqichda pedagog talaba tomonidan olingan bilim va egallagan konikmani bemorlarda, turli xil vaziyatlarda, faoliyat jarayonida to'g'ri va to'liq qo'llay olishiga ishonch h'osil qilishi kerak va shunda amaliy konikma o'zlashtirildi deb h'isoblanadi.

Torinchi bosqichni amalga oshirish uchun talaba bemor bilan mustaqil ishlashi pedagog tomonidan nazorat qilinadi.

Mashg'ulot sôngida o'qituvchi h'ar bir talabaning amaliy kônikmani o'zlashtirganligini tasdiqlaydi. Talaba amaliy kônikmani o'zlashtira olmagan vaziyatlarda, mashg'ulotdan tashqari vaqtda mustaqil o'zlashtirish tavsifiya etiladi va pedagogga qayta topshiradi. Talaba barcha amaliy kônikmalarni o'zlashtirgan h'olda moduli o'zlashtirgan h'isoblanadi.

4. Mustaqil talim va mustaqil ishlar, tashkil etish bôyichaôrsatma va tavsifiyalar

4.1.Tavsifiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzular rôyxati:

5-semestr:

- 1.Albinizm. Etiopatogenezi, klinikasi, diagnostikasi, davolash va profilaktikasi.
- 2.Terining (dermatozlar) nasliiy kasalliklari. Qandisiz diabet kasalligi.
- 3.Asab tizimining (miopatiyalar) nasliiy kasalliklari.
- 4.Tibbiy genetikada qollaniladigan yangi zamonaviy tekshirish usullari.
- 5.Ollaviy giperxolesternemiya. Dismetabolik nefropatiyalar.
- 6.Qonning nasliiy (gemofiliya) kasalliklari, Multifaktorial kasalliklar.
- 7.Irsiy kasalliklari mavjud bemorlarda modda almashinuv xususiyatlari, irsiy kasalliklari mavjud bemorlarda asab tizimining xususiyatlari.
- 8.Irsiy patologiyali bemorlarni sotsial adaptatsiyasi.

4.2. Tavsifiya etilayotgan mustaqil ishlarning shakllari:

Tibbiy genetika moduli bôyicha tavsifiya etilayotgan mustaqil ishlar moduli tizimida turi xil shaklda amalga oshiriladi:

- berilgan mavzu bôyicha axborot (referat) tayyorlash;
- modulning bôlinlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bôyicha ishlash va manuzalar qilish;
- ilmiy maqola, anjumaniga maruza tezislarni tayyorlash;
- vaziyatli va klinik muammolarga yônatirilgan vaziyatli masalalar echish;
- keys (real klinik vaziyatlar va klinik vaziyatli masalalar asosida case-study) echish;
- grafik organayzerlash ishlab chiqish va tôldirish;
- krossvordlar tuzish va echish;
- prezentatsiya va videorolliklar tayyorlash h'anda mustakil ish jarayonida keng qollash va h' .k.

4.3. Mustaqil talim va mustaqil ishlarni tashkil etish bôyicha umumiy kôrsatma va tavsifiyalar:

Tibbiy genetika moduli bôyicha mustaqil ish auditoriya va auditoriyadan tashqari otkaziladi. Talaba mustaqil ishini tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniadi:

- auditoriya mashg'ulotlaridan tashqari trenajyor, mul'aj va simulyatsion zallarda/markazlarda tasdiqlangan amaliy kônikmalarni pedagog nazoratida son va sifat jixatdan bajariish va amaliy kônikmalarni o'zlashtirish daftarlari aks ettirish;
- tibbiyot OTM klinikalari va klinik ôquv bazalarida auditoriyadan tashqari tashkiliashirilgan klinik navbatchiликda tasdiqlangan rôyxat asosida navbatchi shifokor-pedagog nazoratida

standartlashtirilgan patsienlar (bemorlar) kuratsiyasini otkazish va olib borish, dori bilan davolash tah'itini yozish va navbatchi daftarlari aks ettirish;

- tibbiyot OTM klinikalari va klinik ôquv bazalarida auditoriyadan tashqari tashkiliashirilgan klinik navbatchiликda tasdiqlangan amaliy kônikmalarni navbatchi shifokor-pedagog nazoratida son va sifat jixatdan bajariish va navbatchi daftarlari aks ettirish;

- bemorlarni kuratsiya qilishda davolovchi yoki navbatchi shifokor bilan ishtirok etish;

- ah'oli orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, bolalarni yoshi va sog'lig'iga bog'liq ovqatlanirish tamoyillari h'aqida suxbat va manuzalarni otkazish;

- ayrim nazariy mavzularni ôquv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;
- berilgan mavzu bôyicha axborot (referat) tayarlash;
- modulning bôlinlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bôyicha ishlash va manuzalar qilish;
- vaziyatli va klinik muammolarga yônatirilgan vaziyatli masalalar echish;
- CASE (real klinik vaziyatlar va klinik vaziyatli masalalar asosida case-study) echish.
- modellar yasash, krossvordlar tuzish, organayzerlar tuzish va h' .k.

Tibbiy genetika moduli bôyicha kurs ishi rejada kôzda tutilmagan.

5. Modul bôyicha talabalar bilimni nazorat qilish turlari va bah'olash mezonlari

Tibbiy genetika moduli bôyicha nazorat turlari va bah'olash mezonlari h'aqidagi ma'lumot modul bôyicha birinchi mashg'ulotda talabalarga e'lon qilinadi. Talabalarining modul bôyicha o'zlashtirish darajasining Davlat talim standartlariga muvofiqligini taminlash uchun quyidagi nazorat turlari otkaziladi:

- joriy nazorat (JN);
- sinov (VN)

Modulga ajratilgan 2 kreditni talaba JN davomida yigadi.

JORIY NAZORAT (JN)

Joriy nazoratda talabaning moduli mavzulari bôyicha bilim, amaliy kônikma va kompetensiyalarni egallash darajasini aniqlash va bah'olab borish kôzda tutiladi. Tibbiy genetika moduli bôyicha JN o'g'zaki, o'g'atuvchi-nazorat testlari, tarqatma materiallari bilan ishlash, vaziyatli masalalar, mul'aj va fantomlarda ishlash ma'lumotlarini o'rganish, amaliy kônikmalarni qadamma-qadam bajariish, bemorlar bilan ishlash, klinik audit yozish, uyga berilgan vazifalarni tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda otkazilishi mumkin. Bah'olashda talabaning bilim darajasi, amaliy mashg'ulot materialni o'zlashtirish, nazariy material muh'okamasida va talimning interaktiv usullarida ishtirokining faollik darajasi, shuningdek, amaliy bilim va kônikmalarni o'zlashtirish darajasi, kompetensiyalarni egallash (yani nazariy, analitik va amaliy yondoshuvlar) h'isobga olinadi. Har bir mashg'ulotda barcha talabalar bah'olanishi shart. Maksimal ball 100, ôtish bali 55 ball.

Joriy nazoratda talabalar bilimni talim modeliga asoslangan xolda quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi: nazariy va amaliy qism (50-50).

Joriy nazorat uchun ajratilgan 2 kredit semestr bôyicha quyidagicha taqsimlanadi: 5-semestr – 2 kredit

Joriy nazorat – 2 kredit;

Sinov - 0 (ôtilishi majburiy)

Talaba 5 semestrda belgilangan kreditlarni tóplagandan keyin semestr yakunida sinovli vazifani

topshiradi va o'tish (saralash) ballidan o'tadi. Talaba belgilangan kreditlarni toplaganidan keyin semestr yakunida Sinov (YaN)ga kiritiladi.

Joriy nazoratda saralash (o'tish) ballidan kam ball toplagan va uzri sabablariga kora nazoratlarda qatnasha olmagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha, songi joriy nazorat uchun sinov (YaN)ga cha bo'lgan muddat beriladi.

Ball	ECTS bah'o	ECTS ning tarifi	Bah'o Tarifi
86-100	A	"alo" – alo natija, minimal h'atolliklar bilan	5-alo
81-85	V	"juda yaxshi" – o'rtadan yuqori natija, ayrim h'atolliklar bilan	4-yaxshi

71-80	S	"yaxshi" – o'rtacha natija, sezilarli h'atolliklar bilan	<p>noanliqliklarni mustaqil bartaraf eta olishni; modulning tayanch tushunchalarini bilishni, qisqa vaqt ichida ilmiy va asbiy vazifalarni qoyish hamda hal ilishda undan umumli foydalanishni; standart vaziyatlarda muammolarni o'quv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishni; amaliy konikmalarni mustaqil ravishda toliq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni toliq egallashni; amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishni namoyish qilishni, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'gri (lekin doim ham ratsional emas) qollay olishni, bajarilgan ish natijalarini etarli darajada rasmiylashtira olmaganligi;</p> <p>modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishni; o'rganilayotgan modul boyicha nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini anglay olishi va ularga tanqidiy baho berishni; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishni, guruhli muhokamalarda faol bolishni, vazifalarni bajarishda juda yaxshi madaniyat darajasiga ega bolishni lozim;</p> <p>modul dasturining barcha bolimlari boyicha tizimli, tola va chuqur bilimga ega bolishni, zarur dalillar bilan asoslay olishni, ammo bir oz kamchiliklar bilan;</p> <p>terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z ornida foydalanishni, savollarga javobni mantiqan to'gri, stilistik savodli ravishda ifodalashni;</p> <p>o'z fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noanliqliklarni mustaqil bartaraf eta olishni; modulning tayanch tushunchalarini bilishni, qisqa vaqt ichida ilmiy va kasbiy vazifalarni qoyish hamda hal qilishda undan umumli foydalanishni; standart vaziyatlarda muammolarni o'quv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishni; amaliy konikmalarni mustaqil ravishda bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni egallashni.</p>
-------	---	--	---

		<p>ammo bir oz kamchiliklar bilan;</p> <p>amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishni namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (lekin doim ham raisional emas) q'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini etarli darajada rasmiylashtira olmaganligi;</p> <p>modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi;</p> <p>o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini anglay olishi va ularga tanqidiy baho berishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bo'lishi, vazifalarni bajarishda yaxshi darajaga ega bo'lishi lozim;</p>	
60-70	D	<p>"qoniqarli"</p> <p>– sust natija, qopol kamchiliklar bilan</p> <p>davlat talim standartlari (talablari) doirasida etarli bilim hajmiga ega bo'lishi;</p> <p>terminologiyani ishlatishi, savollarga javoblarni to'g'ri bayon qilishi, lekin bunda ayrim xatolarga y'ol qo'yishi; javob berishga yoki ayrim maxsus konikmalarni namoyish qilishda qiynalganda, modul bo'yicha asosiy tushunchaga ega ekanligini namoyish etishi;</p> <p>amaliy konikmalarni (sifati va belgilangan soni jihatdan) mustaqil ammo hatotiklar bilan to'liq bajara olishi; kompetensiyalarni mustaqil, ammo hatotiklar bilan egallashi;</p> <p>modulning umumiy tushunchalari bo'yicha qisman bilimga ega bo'lishi va uni standart (hamunaviy) vaziyatlarni hal etishda q'llay olishi;</p> <p>pedagog xodim yordami bilan standart vaziyatlarni hal eta olishi;</p> <p>o'qilayotgan modul bo'yicha asosiy nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini anglashi, ularga baho bera olishi;</p> <p>nazariy va amaliy mashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda etarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;</p>	3-qoniqarli
55-59	E	<p>"orta" – minimal</p> <p>davlat talim standartlari (talablari) doirasida qoniqarli bilim h'ajmiga</p>	

		<p>natijaga teng</p> <p>e'ga bo'lishi; terminologiyani ishlatishi, savollarga javoblarni to'g'ri bayon qilishi, lekin bunda ayrim qopol xatolarga y'ol qo'yishi; javob berishga yoki ayrim maxsus konikmalarni namoyish qilishda qiynalganda va h'atolarga y'ol qo'yganda, modul bo'yicha asosiy tushunchaga ega ekanligini namoyish etishi;</p> <p>amaliy konikmalarni (sifati va belgilangan soni jihatdan) mustaqil emas va h'atotiklar bilan to'liq bajara olishi;</p> <p>kompetensiyalarni mustaqil emas va h'atotiklar bilan egallashi; modulning umumiy tushunchalari bo'yicha qisman bilimga ega bo'lishi va uni standart (hamunaviy) vaziyatlarni h'al etishda q'llay olishi; pedagog xodim yordami bilan standart vaziyatlarni h'al eta olishi; o'qilayotgan modul bo'yicha asosiy nazariyalar, konsepsiyalar va yonalishlar mohiyatini anglashi, ularga baho bera olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda etarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;</p>	
31-54	FX	<p>"qoniqsiz"</p> <p>– minimal darajadagi bilimlarni olish uchun qoshimcha mustaqil o'zlashtirishi zarur</p> <p>davlat talim standartlari (talablari) doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa; ilimiy terminlarni ishlati olmasa yoki javob berishda jiddiy mantiqiy xatolarga y'ol qo'ysa; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa; amaliy konikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarini h'atto pedagog xodim tavsiylari yordamida h'amm to'g'ri olmay olmasa.</p>	2-qoniqsar
0- 0	F	<p>"mutloq qoniqsiz"</p> <p>– to'liq qayta o'zlashtirishi lozim</p> <p>davlat talim standartlari (talablari) doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa; terminlarni ishlati olmasa yoki javob berishda jiddiy va qopol mantiqiy xatolarga y'ol qo'ysa yoki umuman javob bermasa; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa yoki umuman bajarmasa; amaliy konikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarini h'atto pedagog xodim tavsiylari yordamida h'amm to'g'ri olmay olmasa.</p>	

SINOV

INga ajratilgan kreditlarni to'liq to'plagan talaba Sinovga kiritiladi. Sinovda talabning bilim, konikma va malakalari modulning umumiy mazmuni doirasida bah'olanaadi. Sinov moduli bo'yicha o'quv mashg'ulotlari tugaganidan song kafedrada yozma, o'g'zaki, test yoki OSCE shakllarida o'lksaziladi. Sinovda 55 saralash ballini yig'a olmagan talaba Sinovdan

3. <http://elibrary.ru/defaultx.asp>
4. <http://6060.ncbi.nlm.nih.gov/book/genomic>

“TIBBIY GENETIKA” MODULIDAN SILABUS

“Tibbiy genetika” modulidan silabus

Modulning tiliq nomi	Tibbiy genetika		
Modul kodi:	Kredit hajmi: umumiy – 2 kredit Shundan: 5- semestr – 2 kredit Ijroi nazorat – 2 kredit; Sinov - 0 (oʻtilishi majburiy)	Modul davri: 5 semestr	ECTS value: 2
Talim yoʻnalishi	Davolash ishi-60910200		
Modulning davomiyliqi	— kun		
Qoʻuv soatlari hajmi:	Ijroi soat: 60 Shuningdek: 6 martuza 24 amaliy mashgʻulot 24 Klinik qoʻuv amaliyot 24 mustaqil talim 30		
Qoʻuv modulining statusi bloki	Klinik modullar bloki		
OTM nomi, manzili	Qoraqalpogʻiston tibbiyot instituti, A. Dosnazarov koʻchasi, 108 uy		
Kafedra nomi	Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, neurologiya va psixiatriya		
Mazkur kursning oʻqituvchilari haqida maʼlumot	Martuzachilarning F.I.Sh. Amaliy mashgʻulot oʻtkazuvchilar: Ajmuratova V. B.		
Mashgʻulot vaqti va joyi	Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, neurologiya va psixiatriya kafedrası 206 auditoriya		
Modulning mazmuni	Tibbiy genetika moduli boʻlagak mutaxassisini umumiy amaliyot shifokorining doimiy faoliyatida odam organizmida uchraydigan tugʻma va nasliy kasalliklarni aniqlash va dispanser nazoratida kuzatish zarurligini takidlaydi.		
Prekvizitlar	Biologiya, tibbiy biofizika, tibbiy biokimyo, anatomiya, normal fiziologiya va boshqalardan olingan bilimlarga asoslanadi.		
Posttrekvizitlar	barcha klinik oldi va klinik modullari uchun nazariy zamin boʻlib h izmat qiladi.		
Modulning maqsadi	Ijroi kasalliklar profilaktikasi, tashxisi, differentsial tashxisi, umumiy terapiyasi, reabilitatsiyasi usullarining nazariy va amaliy asoslarini oʻrgatishdan iborat, shuningdek, talabalarda turli yoshdagi ijsiyat qonuniyatlarini oʻrganish, ijsiyat asoslarini ilmiy-metodologik shakllantirish, ijsiyat h aqida toliq tasavvurga		

oʻlmagan va moduli oʻzlashtirilmagan deb h isoblanadi. (JNda toliq kreditni yiegan boʻlsa h am).
Talim muassasasi rektorining buyruqi bilan ichki nazorat va monitoring boʻlini rah barligida tuzilgan komissiya ishtirokida Sinovni oʻkazish jarayoni davriy ravishda oʻrganib boriladi va uni oʻkazish tartiblari buzilgan h oʻlarda Sinov natijalari bekor qilinadi va Sinov qayta oʻkaziladi.

Kasalligi sababli Sinovdan oʻolmagan talabalarga fakultet dekani farmoyishi asosida, oqishni boshlaganidan song ikki h aita muddatda topshirishga ruxsat beriladi.

Semestr yakunida Sinovdan oʻolmagan talaba akademik qarzdor h isoblanadi.

Akademik qarzdor talabalarga semestr tugaganidan keyin qayta oʻzlashtirish uchun bir oy muddat beriladi. Shu muddat davomida moduli oʻzlashtira olmagan talaba fakultet dekani tavsiyasiga koʻra belgilangan tartibda rektorining buyruqi bilan talabalar safidan chetlashtiriladi.

Talaba nazorat natijalaridan norozi boʻlsa, modul boʻyicha nazorat turi natijalari elon qilingan vaqtdan boshlab bir kun mobaynida fakultet dekani ga koʻra rektor buyruqi bilan 3 (uch) azodan kam boʻlmagan tarkibda apellyatsiya komissiyasi tashkil etiladi.

Apellyatsiya komissiyasi talabalarining arizalarini koʻrib chiqib, shu kunning oʻzida xulosasini bildiradi.

Bah oʻlashning oʻrnatilgan talablar asosida belgilangan muddatlarda oʻtkazilishi h amda rasmiylashtirilishi fakultet dekani, kafedra mudiri, oʻquv boʻlini h amda ichki nazorat va monitoring boʻlini tomonidan nazorat qilinadi.

6. Asosiy va qoʻshimcha oʻquv adabiyotlar h amda axborot manbalari

6.1. Asosiy adabiyotlar:

1. Meditsinskaya biologiya i genetika. Uchebnik. K.N. Nishanbaev, P.R. Alimxodjaeva, D.X. Hamitov. Tashkent: Wzбекiston Milliy ensiklopediya”, 2008.
2. Tibbiy genetikaning tekshirish usullari. Oquv qoʻllama. P.R. Alimxodjaeva, N.M. Tuychibaeva, A.A. Abduvaliev, M.S. Gildieva. Toshkent: “Ilm Ziy o”, 2015.
3. Umumiy va tibbiy genetikadan masalalar va topshiriqlar toplami Oquv qoʻllama. P.R. Alimxodjaeva, D.M. Tuychibaeva. Toshkent: “Ilm Ziy o”, 2017 y.(elektron).
4. Nishonbaev K.N., Eshtonkulov O.E., Bosimov M.Sh. Tibbiyot genetikasi. Darslik. -Toshkent. “Geo Fan Poligraf”. 2017y.
5. Bochkov N.P. Klinicheskaya genetika. Uchebnik. Moskva. “Meditsina”. 1997, 2002 gg.

6.2. Qoʻshimcha adabiyotlar:

1. Shipkov V.P. Praktikum po meditsinskoy genetike /, G.N. Krivosheina - M.: Akademiya, 2003.
2. Vogel F., Motulsky A.G. Human Genetics: Problems and Approaches/ Vogel F./ Berlin, 1996.
3. Timolyanova E.K. Meditsinskaya genetika /E.K. Timolyanova - Rostov.: Feniks, 2003.
4. Ginter E.K. Meditsinskaya genetika /E.K. Ginter -M.: Meditsina, 2003.-290s.
5. Velitshev Yu.E. Nasledstvenne bolezni nervnoy sistem / Yu.E. Velitshev, P.A. Temina. M.: Meditsina, 1998.
6. Kozlova S.I. i dr. Nasledstvenne sindromy i mediko-geneticheskoe konsultirovanie. Uchebnik. Moskva. “Meditsina”. 1996. g.
7. Ibdullayev Z.R. Asab kasalliklari. Darslik. -Toshkent. “Fan va tehnologiya”. 2013y.

6.3. Internet saytlari:

1. <http://6060.ncbi.nlm.nih.gov/>
2. <http://hghoire.stanford.edu/>

	ega бўlish, talabalarni teoretik genetik asoslari bilan tanishtirish, irdiy kasalliklar profilaktikasi va erta diagnostikasini o'rganish h'anda kasalliklarning zamonaviy davolash usullariga korsatma va qarshi korsatmalarni bilish. B'olajak mutaxassis organizm h'olatini obektiv bah' olishga asoslangan klinik fikrlashni shakllantirishni o'rgatish.
Modulning vazirlari	-“So'g'lom avlod”, “Ona va bola” va boshqa j'itmoiy so'h' anirivjolanirish b'oyicha davlat dasturlarining asosiy yonalishlari bilish.
	-o'rgatilyotgan kasallik mazmunini, etiologiyasini, patogenezini, tasnifi, klinik ko'rinishlarni, asoratlarni, mezonlarni aniqlash; tekshirish usullar rejasini belgilash va U'As'h taktikasini shakllantirish; qiyosiy taqqoslash o'kazish va klinik tashxisni q'o'yish; bemorlarni reabilitatsiya va dispanserizatsiya o'kazish b'oyicha bilimni shakllantirish.
Modul b'oyicha talabalar bilimi, konikma va malakalariga q'o'yadigan talablar	5-semestr yakunida: Talaba: -nasliy va tug'ma kasalliklar h'aqida zamonaviy tushunchalarga ega b'olishi; -nasliy patologiyaning tasnifi, kechishini klinik xususiyatlari, etiopatogenezi, klinik diagnostika umum tamoyillari va profilaktika choralarini; -umumiy belgilarini bila olish, bemor fenotipik tah'tilini tasvirlaganda to'g'ri atamalarni ishlati olish; -antropometriya o'kazishi; -metabaz plastinkalarini tah'til qilish; -nasliy kasalliklar diagnostika uchun klinik geneologik, tsitogenetik va boshqa usul ah'amiyati; -nasliy kasalliklarni aniqlash, davolash va dispanser nazoratiga 20 olish to'g'risida tasavvurlarga ega b'olishi kerak. -prenatal diagnostika masala va usullari, ularga korsamalar va b'olishi mumkin b'olgan xato va asoratlari xakida tasavvurga ega bulishi kerak; -bemorlar va ularning yaqinlaridan anamnez y'i'ga olish; -azo va sistemalarni ko'rikdan o'kazishni; -fenotipik kartani to'ldirish malakalariga ega b'olishi kerak. konikmalariga ega b'olishi kerak. -simvollarini ishlatib, shajara tuzishni bilish; -klinik, laborator tekshirish rejalarni tuzishni; -klinik tashxisni asoslash; -profilaktika rejalarni ishlab chiqish ni bilishi va ulardan foydalana olishi; -proband va uning ota-onasidan anamnestik ma'lumotlarni y'i'gish geneologik shajara tuzish va uning tah'tili. -kasalliklarning nasllanish shakllari va variantlarni aniqlash. -fenotipik tug'ma morfogenetik variantlarni tash'ishlash. -fenotipning tasvirlashdagi q'ollaniladigan terminlarning q'ollash ketma - ketligi konikmalariga va amaliy konikmalarga ega b'olishi kerak. Maruza, amaliy mashg'ulotlar, klinik o'quv amaliyoti
Talim berish usullari	videofilmlar, multimediyali va o'qituvchi kompyuter dasturlardan, o'qitish metodikasidagi yangi texnologiyalardan, mavzular b'oyicha
Tamimot	

nazariy bilimlarni so'rasdan foydalaniladi; bakalavrlarning mustaqil ishi, individual va guruh h' prezentsatsiyalar, u'yg'a berilgan vaz'i falarni tayyorlash, referatlar yozish, testlar, vaziryalii masalalar va boshqalar.

O'qitish natijalari:

Modulni yakunlaganda talaba biladi:

1. Irdiy kasalliklar profilaktikasi;
2. Turli ah'oli guruh'larida profilaktik ko'riklarni tashkil qilish;
3. Irdiy kasalliklarini aniqlash, davolash va dispanser nazoratiga olish to'g'risida;
4. Ah'oli orasida chekish, ichish, va boshqa zararli odadlar h'aqida su'h' bat o'kazish;
5. Ah'oli orasida so'g'lom turmush tarzi, sport, turizm, j'ismoniy tarbiya bilan shug'ullanish h'aqida su'h' bat o'kazish.
6. Tibbiy genetikada etika va deontologiya tamoyillari, irdiy kasalliklarining asosiy simptomlari va sindromlari, irdiy kasalliklar tashxisi, differentsial tashxisi.

Modulni yakunlaganda talaba bajara oladi:

1. Irdiy kasalligi bilan davolangan bemorlar reabilitatsiyasi;
2. Kasalliklar simptomlari va sindromlariga asosan differentsial tashxis o'kaza bilish.
3. Diagnostik tekshirishlar xulosalarini interpretatsiya qila olish;
4. Proband va uning ota-onasidan anamnestik ma'lumotlarni y'i'gish
5. Geneologik shajara tuzish va uning tah'tili.
6. Kasalliklarning nasllanish shakllari va variantlarini aniqlash.
7. Fenotipik tug'ma morfogenetik variantlarni tash'ishlash.
8. Fenotipning tasvirlashdagi q'ollaniladigan terminlarning q'ollash ketma-ketligi.
9. MKG(molekulyar genetika) va prenatal tashxislashda etik va deontologik savollarni bah' olish.

Modul dasturi Qoraqalpog'iston tibbiyot institutida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan. Institut kengashi bayonnomasi № 11 14.08.24

Modul dasturi b6yicha masullar:

Ajmuratova V.B.

«Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, nevrologiya va psixiatriya» kafedrasi assistenti

Tagirizchilar:

Primbetov K.

QTI «Preventiv tibbiyot asoslari, xalq tabobati, nevrologiya va psixiatriya» kafedrasi assistenti, t.f.n.

Kalandarova A. N.

«Respublika qanigecstirtilgen ana hdm bala salamathlgi ilmiy-ameliy medicina oray» mamleketlik mekemesinin Qaraqalpaqstan Respublikasi filiali Skrinig isleri boyynsha direktor ornbasari, m.i.d.